

Pařížská dohoda – přelomový krok pro ochranu klimatu

Státy OSN se na prosincovém summitu v Paříži shodly, jak budou postupovat při snižování své závislosti na fosilních palivech: uhlí, ropě a zemním plynu. Nová globální dohoda, která nahradí Kjótský protokol, je průlomovým závazkem. Poprvé se Evropa i USA, Čína, Indie a všechny členské státy OSN dohodly na společném postupu proti přibývání skleníkových plynů v atmosféře – a potažmo proti globálním změnám podnebí. Neméně důležitou součástí dohody je i podpora adaptací na již nevyhnutelné změny a její financování.

Tento informační list **shrnuje hlavní výsledky** summitu. Popisuje také, co budou znamenat **pro Českou republiku**.

Kdo na summitu byl?

Na zahájení konference vystoupilo 150 vrcholných světových politiků a političek, největší počet v dějinách OSN. Mluvili zde prezident Obama a Si i premiér Sobotka. Jejich názory ve své řeči shrnul francouzský prezident Francois Hollande, který prohlásil, že „boj proti terorismu a boj

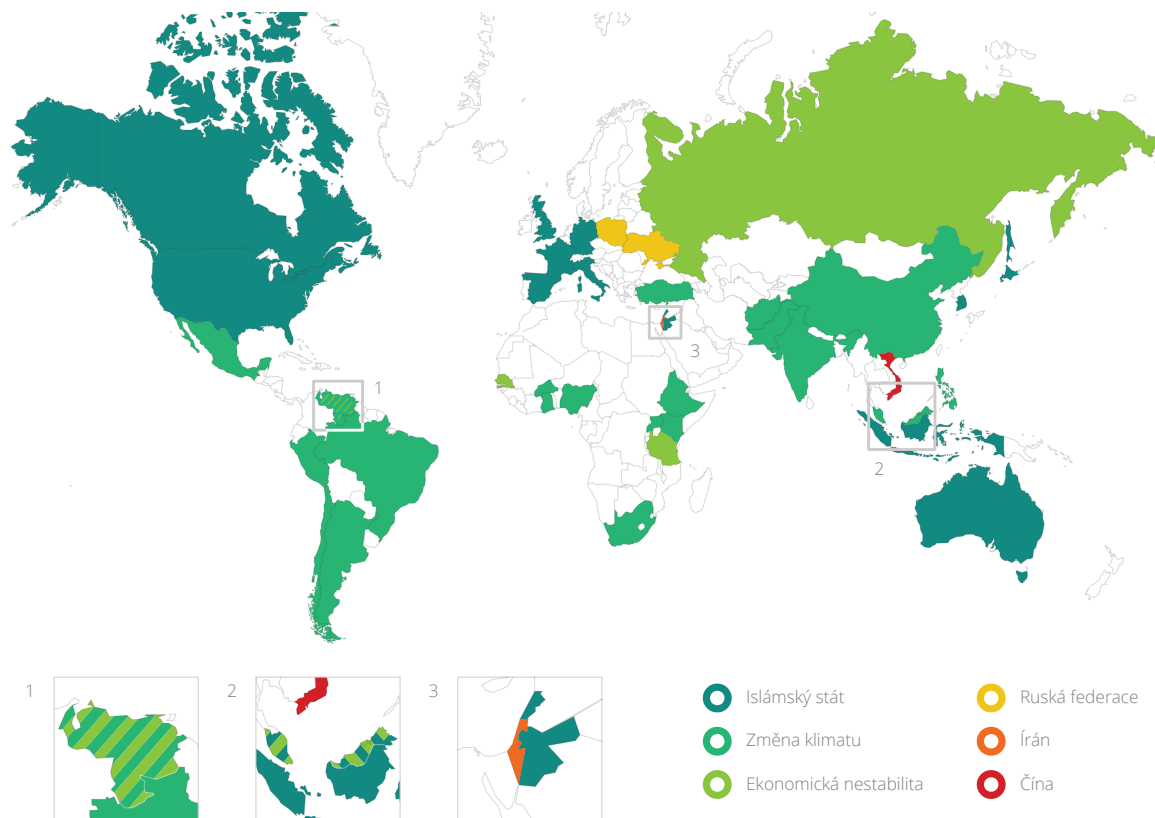
proti klimatickým změnám jsou dvě největší globální výzvy, kterým musíme čelit.“

A co si myslí o výsledku?

Podle světových mocností znamená dohoda „bod obratu pro celý svět“ (prezident Obama) či „historický krok vpřed“ (hlavní zmocněnec Číny) a podle zástupců nejvíce postižených zemí „naději pro přežití“ (ministr Marshallových ostrovů). Podle premiéra Sobotky je dohoda přelomová tím, že zapojuje celé mezinárodní společenství. Co se ale týče ambic snižování emisí skleníkových plynů, neodpovídá plně původní představě České republiky, uvedl premiér.

Jaká tedy uzavřená dohoda je?

V porovnání s Kjótským protokolem je Pařížská dohoda mnohem důkladnější a rozsáhlejší. Snižování emisí se týká nejen bohatých zemí, které prozatím vypustily nejvíce znečištění, ale **všech států světa** – tentokrát vznikla opravdu globální spolupráce.

Ve Venezuele (1) a Malajsii (2) dosahuje změna klimatu a ekonomická nestabilita stejné úrovně.

Graf 1: Názor veřejného mínění v různých zemích světa na největší světovou hrozbu.¹

Snižování emisí skleníkových plynů

Státy světa se především dohodly, že budou snižovat svoji závislost na ubývajících fosilních palivech – a tedy i svůj příspěvek ke znečištění našeho společného ovzduší. Své **konkrétní, měřitelné závazky** do Paříže přivezly EU, USA, Japonsko i hlavní rozvojové země.

Čína se například zavázala, že své emise začne snižovat dříve, než by dosáhla současného průměru Evropské unie.

V přepočtu na obyvatele a bohatství země jsou **závazky Číny, Indie a dokonce Indonésie a Brazílie silnější** než plány, které v Paříži slíbila EU a USA.

Evropská unie se zavázala **snížit emise skleníkových plynů o nejméně 40 % do roku 2030** ve srovnání s rokem 1990. Přijala také závazný cíl zvýšit do roku 2030 podíl obnovitelných zdrojů na 27 % a indikativní cíl snížit spotřebu energie o 27 %.

Právní závaznost dohody

Dohoda je **právně závazná**. Jednotlivé státy ji ještě musí ratifikovat. Ve většině zemí to ale bude jenom formalita. Dohoda **nabude účinnosti, až ji potvrdí 55 států**, které společně pokrývají alespoň 55 % světových emisí skleníkových plynů. Dohoda nicméně neobsahuje sankce, spoléhá na tlak mezinárodního společenství a pravidelný přezkum závazků.

Kde zastavíme oteplování

Nemálo uhlí nebo ropy jsme už spálili. A ještě pálit budeme. Proto mezinárodní společenství muselo především říci, **kde narýsuje čáru**: kde chceme, aby se přibývání skleníkových plynů zastavilo, a jaký růst globální teploty už nehodláme připustit.

Pařížský summit se dohodl na hranici **+ 2 °C oproti době před průmyslovou revolucí** – přičemž snahy mají směřovat k udržení oteplování na úrovni 1,5 °C. To je důležité hlavně pro ostrovní státy, pro které každých několik centimetrů mořské hladiny znamená obrovský rozdíl. Nebo pro suché, chudé státy v Africe, kde každý stupeň připraví o živobytí miliony drobných rolníků.

Pro srovnání: rozdíl mezi dneškem a vrcholem poslední doby ledové (tedy dobou, kdy dnešní Varšavu a Berlín pokrýval podobný polární ledovec, jaký je dnes v Antarktidě a Grónsku), činí 4 až 7 °C. Samozřejmě opačným směrem.

Konec fosilních paliv

Dohoda říká, že **ve druhé polovině století** bychom měli dosáhnout takzvané uhlíkové neutrality. V zásadě to znamená, že do té doby **přestaneme používat fosilní paliva**. Nové skleníkové plyny by měly vznikat pouze v množství, jaké příroda dokáže pohlcovat. Některé státy OSN a také řada vědců nicméně namítá, že tento cíl je stanoven příliš vágně.

Množství fosilních paliv, které ještě můžeme spálit, aniž bychom stanovenou hranici překročili, vyčísľuje **uhlíkový rozpočet**, sestavený Mezivládním panelem pro změny klimatu. Vědci upozorňují, že **v zemi je třeba ponechat 88 % známých zásob uhlí, 35 % ropy a polovinu zásob plynu**. Tabulka 1 ukazuje, kolik procent známých zásob fosilních paliv musí zůstat v zemi v jednotlivých částech světa podle propočtu, publikovaného v časopise Nature.

	Ropa	Zemní plyn	Uhlí
Afrika	26 %	34 %	90 %
Amerika – střední a Jižní	42 %	56 %	73 %
Asie – ostatní státy	12 %	22 %	60 %
Blízký východ	38 %	61 %	99 %
býv. Sovětský svaz	19 %	59 %	97 %
Čína a Indie	25 %	53 %	77 %
Evropa	21 %	6 %	89 %
Kanada	75 %	24 %	82 %
OECD Pacifik	46 %	51 %	95 %
USA	9 %	6 %	95 %
Globálně	35 %	52 %	88 %

Tabulka 1: Nespálitelné zásoby fosilních paliv při dodržení scénáře 2 °C.²

První krok

Konkrétní závazky, které státy OSN do Paříže přivezly, k udržení oteplování pod hranicí 2 °C samozřejmě nestačí. **Představují však první, důležitý krok.**

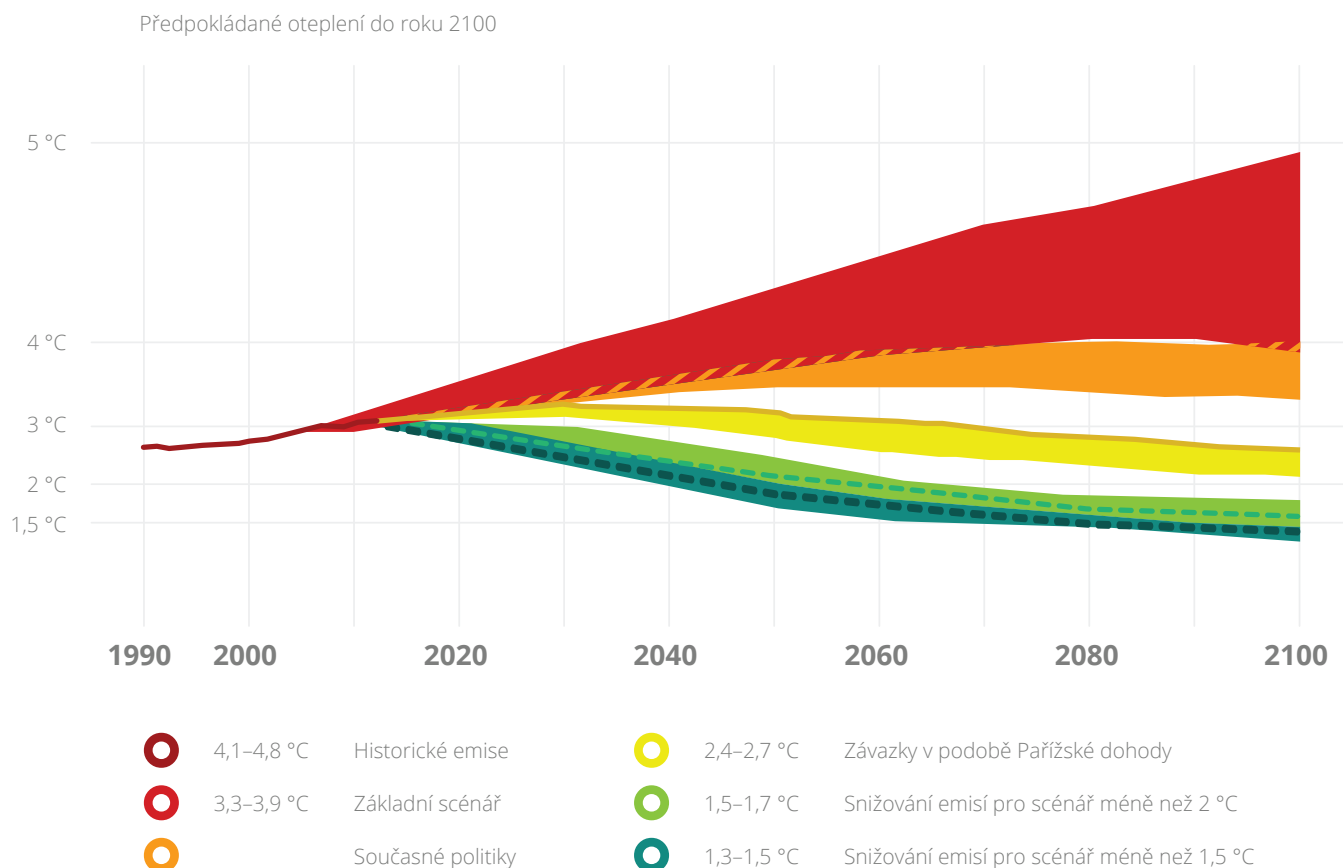
Další kroky

Dohoda přitom výslovně počítá s tím, že závazky budou **revidovány každých 5 let**. Bude se tedy sledovat, jestli signatářské země své plány opravdu plní. A smluvní strany také budou své plány upravovat podle nových vědeckých poznatků. Pětiletými **revizemi by se tedy měly zajistit dvě důležité věci:**

- úsilí států povede ke **skutečnému plnění dohody**;
- **revize závazků se bude opakovat** – po prvním kroku přijde druhý a třetí.

Důležitost adaptace

Zatímco Kjótský protokol se týkal výhradně snižování emisí, dohoda z Paříže řeší také nutnost přizpůsobit se již probíhajícím změnám klimatu. Státy explicitně uznávají, že už dnes je potřeba adaptací značná a že čím více se podaří snížit znečištění, tím méně dalších adaptačních opatření se bude muset dělat.

Graf 2: Dopady současných závazků a politik na zvyšování globální teploty.³

Finance

Některé **chudé země – hlavně v Africe** – se nedokážou s globálními změnami podnebí vyrovnat samy. **Potřebují pomoc.** Proto dohoda počítá s tím, že bohatší země – a to včetně například Číny – jim pomohou finanční podporou. Měla by činit alespoň 100 miliard dolarů ročně.

Podpora bude určena na:

- **Vypořádání se s těmi změnami podnebí, kterým se už nedokážeme vyhnout:** například budování hrází, ochranu před povodněmi, nové zdroje vody, obměnu zemědělství a podobně.
- **Opatření, která sníží pálení fosilních paliv a spalování lesů.** Například technologie, které v domácnostech nahradí vaření na palivovém dřevu (kvůli kterému ubývají lesy) či kerosinových kamínkách (která jsou extrémně špinavá).

Bohatší země také pomohou chudším s přípravou projektů, aby nad penězi byla větší kontrola a neztrácely se v neúčelných programech.

Světové trendy

Proč dohoda vznikla? Mimo jiné díky tomu, že **potvrzuje proměnu globální energetiky**, která už několik let probíhá. **USA** sice formálně nepodepsaly Kjótský protokol – ale v minulých letech **snížovaly emise rychleji než kterákoli jiná velká země** nebo blok zemí na světě. Američané v předešlých pěti letech každých deset dnů zavírali jednu uhelnou elektrárnu.

Čína v roce 2014 poprvé po mnoha letech snížila spotřebu uhlí – a loni trend pokračoval. Loni Číňané dokonce zavřeli tisíc uhelných dolů. **Čína s Japonskem také postavila více solárních elektráren než celý zbytek světa** dohromady. V žebříčku nových větrných elektráren jsou na prvních místech USA, Čína a Indie.

Obnovitelné zdroje jsou druhým největším zdrojem energie ve světě a v příštích pěti letech budou **dvě třetiny nových kapacit výroby elektřiny právě z obnovitelných zdrojů**, uvádí Mezinárodní energetická agentura.

Vydala Klimatická koalice v roce 2016. Autoři: Petra Honcová, Vojtěch Kotecký

2015
Evropský rok
pro rozvoj

Tato publikace byla zhotovena za finanční podpory Evropské unie a z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Zodpovědnost za obsah této publikace nese výhradně Glopolis a autoři textů. Obsah nevjadřuje stanovisko Evropské unie.

Evropa si nechává utéct inovace

Evropa, která v posledních letech spíše vyčkávala, se tak nechala zbytkem světa předběhnout. V žebříčku zemí, které nejvíce podporují investice do obnovitelných zdrojů, jsou v první desítce pouze tři státy Evropy. Zato v něm figuruje třeba Chile.

Co nás čeká v roce 2016

- **První kroky k plnění závazků.** Například Evropská unie se musí dohodnout, jak konkrétně bude pokračovat v dohodnutém rozvoji obnovitelných zdrojů. Státy EU potřebují naplánovat, co udělají, aby nové programy posílily ekonomiku a byly prospěšné pro domácnosti.

V roce 2016 bude EU zejména reformovat systém obchodování s emisemi (EU ETS) a schvalovat opatření k naplňování cílů v obnovitelných zdrojích a energetické účinnosti jako součást balíčku **Energetické unie**.

Česká vláda připravuje, v souladu s programovým prohlášením, zákon o snižování závislosti na fosilních palivech. Letos by měl být předložen Parlamentu.

- **Ratifikace.** Dohoda bude otevřena k podpisu na slavnostním shromáždění za účasti vrcholných politiků světa 22. dubna 2016 v New Yorku. Očekává se, že svůj podpis v tento den připojí USA, EU a další významné státy. Zprávu o dopadech Pařížské dohody na Českou republiku zpracovává i česká vláda.
- **Další kolo jednání.** Především se bude mluvit o tom, jaké kroky by se měly udělat ještě před rokem 2020.

Kompletní text Pařížské dohody:

<http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/l09.pdf>

Kompletní přehled závazků signatářských zemí:

<http://www4.unfccc.int/submissions/indc/Submission%20Pages/submissions.aspx>

1) Zdroj: Pew Research Center. 2015

2) Zdroj: McGlade, C.; Ekins, P.: The geographical distribution of fossil fuels unused when limiting global warming to 2°C. Nature, vol. 517, 2015.

3) Zdroj: Climate Analytics / Ecofys / New Climate / PIK. www.climateactiontracker.org

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů.

www.fondnno.cz a www.eeagrants.cz

www.zmenaklimatu.cz